

Singular concord in Kalhori Kurdish: A distributed morphology approach

Hannah Hosseini¹, Shoja Tafakkori Rezayi², Amer Gheitury³

Received: 2023/11/11 Accepted: 2024/05/24

1. Introduction

Concord, or agreement, is defined as the correspondence between the morphosyntactic categories of two or more grammatical units. The most common type of concord across languages is subject-verb agreement in terms of number [SG/PL]. Following Adger (2003), subject-verb concord operates through a checking relationship called Agree. In this relationship, a plural subject bears an interpretable feature [num: PL], which checks and values an uninterpretable feature [unum:] on T. However, certain structures cannot be formed using this mechanism. In fact, it refers to the condition in which the verb cannot agree with the plural subject. This phenomenon, known as singular concord, primarily concerns [NUM] agreement. In other words, despite the plural nature of the subject, the verb carries a singular agreement morpheme, as illustrated in (1):

1. Mehman -ayl -ian hat / hat -en.
Guest -PL -Their come. 3SG / come -3PL.
'Their guest come.'

While some plural subjects can co-occur with a verb carrying a singular agreement morpheme, others cannot, as shown in (2):

2. Aw moalem-ayla hat -en /*hat.
Those teacher-PL come -3PL/ come(3SG)

How to Cite:

Hosseini, H; Tafakkori Rezayi, SH; Gheitury, A (2025), Singular concord in Kalhori Kurdish: A distributed morphology approach, *Journal of Language Research*, 17 (54), 213-237.

<https://doi.org/10.22051/jlr.2024.45561.2377>

homepage: <https://zabanpazhuhi.alzahra.ac.ir>

1. Ph.D. Candidate of Linguistics, Department of English Language and Linguistics, Razi University, Kermanshah, Iran; hannah_hosseini_razi96@yahoo.com

2. Associate Professor of Linguistics, Department of English Language and Linguistics, Razi University, Kermanshah, Iran (corresponding author); sh.tafakkori@razi.ac.ir

3. Associate Professor of Linguistics, Department of English Language and Linguistics, Razi University, Kermanshah, Iran; amer@razi.ac.ir

Copyright © 2025 The Authors. Published by Alzahra University. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited; and does not alter or modify the article.

'Those teachers come.'

This study aims to find out whether a non-lexicalist approach is needed to describe the process of singular concord in Kalhori Kurdish. The ability to describe the subject-verb agreement in this language can be used as a criterion for evaluating the explanatory adequacy of different theoretical approaches to Kalhori Kurdish.

2. Materials and methods:

To address the challenge outlined above, this study analyzes Kalhori Kurdish sentences collected by the authors, who are native speakers of the language. The research focuses on two questions:

1. Is the subject-verb agreement relation determined at the Computational System?

2. Alternatively, can this relation be computed post-syntactically?

To investigate these questions, the analyses proceed as follows: first, we introduce various hypotheses that account for agreeing and non-agreeing verbal forms. Then, we evaluate whether these hypotheses can explain the different structures in Kalhori Kurdish.

3. Discussion and Results

Let us consider the first hypothesis. In 1995, Henry recognized differences in agreement patterns between full DPs and plural pronouns in Belfast English (BeE). The former can co-occur with plural or singular verbs, as shown in (3a-b):

3. a) The children is happy.

b) The children are happy.

However, singular concord is not allowed with plural pronouns, as illustrated in (4a-b):

4. a) They are happy.

b) *They is happy.

To account for these seemingly incompatible sentences, Henry (1995) proposed a configuration in which two subject positions are responsible for these variations. In this framework, referred to as the Two Subject Positions Hypothesis, plural pronouns are located in the specifier position of AgrsP (agreeing position), and full DPs remain in the lower position (spec TP), which is a non-agreeing position. Henry (1995) suggests that plural pronouns must raise to spec AgrsP, ensuring obligatory agreement.

According to Tubau (2022), the negative phrase is a maximal projection that dominates TPs and is itself dominated by AgrsPs. If a negative polarity item (NPI) rises from its initial position (spec TP) to check its features in AgrsP, it exits the licensing domain of NegP, causing the derivation to fail. Based on this prediction, it can be assumed that in a structure with an NPI in its

subject position, the subject-verb agreement would not be triggered. However, the following example from Kalhori Kurdish challenges this assumption. In this sentence, although the subject has remained in its base generating position (spec TP), the subject-verb agreement is still allowed.

5. Hich-Kam a awan na-t-en.
 Any-one of them Neg-come-3PL.
 'none of the girls come.'

Some scholars suggest that the nature of the subject should be considered as an important factor in subject-verb concord. Relying on the nature of subjects in Farsi, Karimi (2005) proposed two different subject positions. She argues that non-specific subjects remain in their base generating positions (in PredP). They do not check their case and number features. By contrast, specific subjects raise to the specifier position of vP, where they trigger subject-verb agreement.

Adger & Smith (2008) proposed the third hypothesis. They observed that singular concord constructions in Buckie English (BuckE) did not correlate with the agreement mechanism in BelE and Welsh. The Two Subject Positions hypothesis cannot be applied to BuckE data in the case of interrogatives (more elaborated in section 4). Therefore, they proposed a new hypothesis, where the presence of an N feature impacts the possibility of agreement marking.

In addition to different theoretical argumentations, we argue that confirming or rejecting these assumptions requires empirical analysis of Kalhori Kurdish. This study demonstrates that counterexamples invalidate these proposed mechanisms. As for the post-syntactic mechanism in Distributed Morphology and some morphological operations such as Impoverishment (Bonet 1991, Noyer 1998), we adopted this non-lexical approach as the most appropriate model to describe and determine the variation of agreement patterns in Kalhori Kurdish.

4. Conclusions

Overall, the analyses indicated that the assumptions of lexicalists cannot explain why singular concord is possible in some sentences with plural subjects, while it is not allowed in others. On the other hand, analyzing the data within the framework of Distributed Morphology showed that the dual behavior of these Kurdish structures can only be explained by considering morphological operations such as impoverishment and the post-syntactic agreement process.

Keywords: distributed morphology, impoverishment, post-syntax, singular concord, subject agreement

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مطابقت مفرد در زبان کردی کلهری از نگاه نظریه صرف توزیعی

هانا حسینی^۱، شجاع تفکری رضایی^۱، عامر قیطوری^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۸/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۴

چکیده

در این پژوهش به بررسی فرایند مطابقت فاعلی و پدیده مطابقت مفرد در زبان کردی کلهری خواهیم پرداخت. مطابقت مفرد فرایندی است که در طی آن نمایه فاعلی واقع شده بر روی فعل با مشخصه شمار فاعل مطابقت نمی‌یابد. به بیان دیگر، اگر فاعل جمله دارای مشخصه جمع باشد شناسه فعلی مفرد خواهد بود. به این ترتیب، در جستار پیش رو تلاش می‌کنیم تا با مطرح نمودن فرضیه‌های پیشنهادی پژوهشگران واژگان گرا و غیرواژگان گرا به تبیین داده‌های زبان کردی کلهری پردازیم. از دیدگاه رویکردهای واژگان گرا فرایند مطابقت در نظام محاسباتی انجام می‌پذیرد، این در حالی است که از نگاه برخی پژوهشگران نظریه غیرواژگان گرای صرف توزیعی، فرایند مطابقت امری پس‌انحوی است که با بهره‌گیری از برخی ابزارهای صرفی انجام می‌پذیرد. این پژوهش از نوع تحلیلی-توصیفی بوده و داده‌های آن عمدتاً بر زبان کردی کلهری متمرکز است؛ با توجه به آنکه دو نفر از نگارندگان خودگوشور بومی این زبان هستند، در فرایند گردآوری داده‌ها و قضاوت

استناد به مقاله:

حسینی، هانا؛ تفکری رضایی، شجاع؛ قیطوری، عامر (۱۴۰۴)، مطابقت مفرد در زبان کردی کلهری از نگاه نظریه صرف توزیعی، زبان پژوهی، ۱۷ (۵۴)، ۲۱۳-۲۳۷.

<https://doi.org/10.22051/jlr.2024.45561.2377>

homepage: <https://zabanpazhuhi.alzahra.ac.ir>

۱. دانشجوی دکترای تخصصی زبان‌شناسی، گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران؛ hannah_hosseini_razi96@yahoo.com

۲. دانشیار گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول)؛ sh.tafakkori@razi.ac.ir

۳. دانشیار گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران؛ amer@razi.ac.ir

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. ۱۴۰۴ ©. ناشر این مقاله، دانشگاه الزهراء است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و عدم تغییر یا تعدیل مقاله مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

درباره آن‌ها به شم زبانی نگارندگان اتکا شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که نظریه صرف توزیعی با به‌کارگیری ابزارهای صرفی و مفاهیمی همچون گروه حرف تعریف کنترل‌کننده هسته مطابقت، مهبای تبیین الگوهای مطابقت فاعلی در کردی کلهری است. در این پژوهش معلوم شد که طی فرایند مطابقت فاعلی رونوشتی از فاعل بر روی هسته مطابقت فاعلی قرار می‌گیرد اما آنچه سبب می‌شود که در برخی ساختارها، باوجود حضور فاعل جمع، نشانه مطابقت مفرد روی فعل ظهور یابد، اعمال فرایند صرفی تضعیف مشخصه است؛ که با تغییر در ارزش مشخصه جمع آن را به مفرد تبدیل می‌کند.

واژه‌های کلیدی: مطابقت فاعلی، مطابقت مفرد، صرف توزیعی، پسانحوی، تضعیف مشخصه

۱. مقدمه

مطابقت، عملیاتی است که طی آن مشخصه‌های فای^۱ عناصری همچون فاعل، مفعول مستقیم یا غیرمستقیم را بر روی فعل بازنمایی می‌شود. بازنمایی مشخصه‌های فای فاعل بر روی فعل یا به بیانی مطابقت فاعلی یکی از رایج‌ترین گونه‌های مطابقت است. در برخی زبان‌ها با وجود آنکه فاعل جمله دارای مشخصه [جمع+] است، ولی تکواژ تصریفی مفرد روی فعل قرار می‌گیرد، که این فرایند را مطابقت مفرد^۲ می‌نامند. بسیاری از زبان‌شناسان پیروی کمینه‌گرایی واژگان‌گرا، بر این باورند که مطابقت مفرد زمانی روی می‌دهد که شرایط برای بروز مطابقت میان فاعل و فعل فراهم نباشد؛ آن‌ها شرط‌ها و فرضیه‌هایی را برای توصیف این وضعیت بیان می‌نمایند که اغلب به ماهیت فاعل یا به بیانی محتوای مشخصه‌ای فاعل اشاره دارد؛ درحقیقت، به باور این پژوهشگران ظهور مطابقت مفرد بر روی فعل اغلب وابسته به حضور مشخصه‌ای ویژه در محتوای هسته فاعل است. این نگرش در کنار ویژگی «قاعدہ‌مندی»، دارای برخی محدودیت‌ها است که از جمله آن‌ها می‌توان به توجه نکردن به «تأثیر محیط و عناصر کلامی» در بروز مطابقت مفرد اشاره نمود.

در سوی دیگر، رویکرد کمینه‌گرا و غیرواژگان‌گرای صرف توزیعی حضور دارد که تلاش می‌نماید تا فرایند مطابقت و مطابقت مفرد را در محیطی پسانحوی و با استفاده از ابزارهای نوین صرفی تبیین کند. یکی از مهم‌ترین ارکان نظریه صرف توزیعی آن است که چگونگی بازنمایی تکواژها در بخش‌هایی و رای نظام محاسباتی تعیین می‌گردد، ویژگی که با استفاده از آن می‌توان با شیوه‌ای متفاوت از واژگان‌گرایی به تبیین داده‌های زبانی پرداخت. یکی دیگر از ویژگی‌های نظریه صرف توزیعی انعطاف‌پذیری آن است بدان معنا که ابزارهای صرفی این نظریه افزون‌بر توجه به

1. Phi features
2. singular concord

قواعد و اصول صرفی، نحوی و آوایی/واجی، تأثیر محیط و عوامل کلامی را نیز در ساختار اشتقاق بازتاب می‌دهند.

درحقیقت، توصیف داده‌های زبانی در سطح واژه و جمله به ابزاری منعطف نیاز دارد زیرا زبان در بن‌مایه خود نظامی پویا و منعطف به شمار می‌آید و از این منظر می‌توان گفت که صرف توزیعی با حذف بخش واژگان زایا، پیش‌بینی نظامی پس‌انحوی و معرفی ابزارهای گوناگون صرفی این قابلیت را دارد تا به تبیین کارآمد و همه‌جانبه از پدیده‌های زبانی دست یابد.

با توجه به این دو رویکرد کمینه‌گرا، پژوهش پیش‌رو بر آن است تا به تبیین فرایند مطابقه و مطابقه مفرد در زبان کردی کلهری بپردازد. داده‌های زیر نمایانگر رفتار مطابقه‌ای ویژه در زبان کردی کلهری است. خوش‌ساختی جمله (الف) وابسته به آن است که فعل در مشخصه‌های فای خود با فاعل مطابقت داشته باشد. ولی بررسی داده (ب) نشان‌دهنده این نکته است که حتی در صورت حضور فاعل جمع، فعل می‌تواند با شناسه مفرد در ساختار حاضر شود:

1. a) aw kore-ejl *tʃi / tʃi -n

س.ج - رفتن(گک) / رفتن(گم) ج - پسر

آن پسرها رفتند/ رفت

b) mehman -ejl -ijan hat / hat -ən

س.ج - آمدن(گک) / آمدن(گم) ض.س.ج - ج - مهمان

مهمان‌هایشان آمدند/ آمد

آن‌چه در (اب) مشاهده می‌شود مصداق پدیده مطابقه مفرد است و پژوهش پیش‌رو تلاش می‌کند تا با بررسی ساختارهای مشابه داده بالا چگونگی عملکرد این پدیده را توصیف و تبیین کند؛ به این ترتیب در این جستار با تمرکز بر داده‌های زبانی، که از نوع مطابقه فاعلی هستند، به بررسی این پرسش‌ها می‌پردازیم: الف) مطابقه فاعلی در ساخت‌های یادشده، در کدام حوزه تولید شده‌اند؟ ب) عدم مطابقه شمار در زبان کردی کلهری چگونه در صرف توزیعی تبیین می‌گردد؟

به سبب آنکه نگارندگان این جستار خود گویشوران بومی زبان کردی کلهری هستند دست‌یابی به پیکره زبانی کردی کلهری و پیش‌داوری درباره خوش‌ساختی جمله‌ها و ساختارها نیز به آسانی انجام می‌پذیرد. با توجه به این مقدمه، در بخش دوم به بیان پیشینه و رویکردهای بیان‌شده درباره مطابقه مفرد خواهیم پرداخت. در بخش سوم، به مبانی نظری صرف توزیعی اشاره می‌کنیم. در این بخش، معماری این نظریه غیرواژگان‌گرا و سازوکارهای آن به صورت مختصر به تصویر کشیده می‌شود. در بخش چهارم، به بررسی کارایی پیشنهادهای پژوهشگران واژگان‌گرا در مورد

سازوکارهای مختلف مطابقت و الگوهای متفاوت آن‌ها در زبان کردی می‌پردازیم؛ سپس، کارآمدی سازوکار پسانحوی مطابقت در نظریه غیرواژگان‌گرایی صرف توزیعی را به‌بوته آزمایش قرار خواهیم داد. شواهد گویای آن است که سازوکار پیشنهادی صرف توزیعی، به‌واسطه منعطف‌بودگی و پویایی آن توان بیشتری برای تبیین الگوی مطابقت در زبان کردی را داشته باشد. بخش ششم، به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری این جستار اختصاص دارد.

۲. مطابقت فاعلی

۲-۱. ماهیت فاعل

میلروی (Milroy, 1981) و هنری (Henry, 1995) در بررسی سازوکار مطابقت مفرد در زبان انگلیسی بفاست^۱ بیان می‌کند که حضور نشانه مطابقت مفرد بر روی عنصر فعلی، در یک اشتقاق، گویای این حقیقت است که هیچ‌گونه مطابقتی میان فاعل و فعل برقرار نگردیده است. این پدیده تنها در صورتی رخ می‌دهد که فاعل جمله از گونه گروه حرف تعریف کامل^۲ باشد، این در حالی است که اگر فاعل عنصری از طبقه ضمائر باشد آن‌گاه شناسه فعلی باید با مشخصه جمع فاعل مطابقت داشته باشد. در داده (2a) به سبب آنکه فاعل یک گروه حرف تعریف کامل است، مطابقت مفرد بدون اشکال است؛ ولی در جمله (2b)، حضور ضمیر فاعلی مانع وقوع فرایند مطابقت مفرد می‌گردد؛ به این ترتیب، برای دستیابی به صورت خوش ساخت این جمله باید از فعل جمع بهره گرفته شود:

2. a) The children are/is happy.

b) They are/*is happy.

(Henry, 1995, p. 18)

این اصل در انگلیسی آپالاچی^۳ نیز مشهود است، به گونه‌ای که در بررسی‌های پژوهشگرانی همچون هاکنبرگ (Hackenberg, 1972) و ولفارم و کریستین (Wolfram & Christian, 1976) معلوم شد که اگر فاعل از نوع حرف تعریف کامل باشد، مطابقت مفرد باز نمود خواهد یافت. ولی در طی بررسی‌ها و پژوهش‌های بعدی زبان‌شناسانی همچون مونتگومری و هال (Montgomery & Hall, 2004)، در زبان انگلیسی آپالاچی، معلوم شد که شرط بالا به تنهایی نمی‌تواند چگونگی پدید آمدن مطابقت مفرد را تبیین کند. آن‌ها دریافتند که حضور ضمائر فاعلی کم بسامدی همچون «We'uns» نیز منجر به بروز مطابقت مفرد می‌گردند؛ مشابه این پدیده در زبان

1. Belfast English

۲. Full DP: گروه حرف تعریف کامل در فرافکن‌های کمینه خود دارای یک گروه اسمی (NP) است و در این جستار از اصطلاح گروه حرف تعریف کامل در مقابل ضمیر فاعلی بهره گرفته می‌شود.

3. Appalachian English

انگلیسی باکی^۱ نیز قابل مشاهده است. اجر و اسمیت (Adger & Smith, 2008) در پژوهش خود در زبان باکی دریافتند که مطابقت مفرد در ساختارهای گروه حرف تعریف پیچیده^۲ و کامل امری محتمل است. در داده‌های زیر، با حضور ضمائر فاعلی مرکب که به ترتیب شامل ضمیر «You» و مکمل‌های اسمی «ones» و «brains» است، مطابقت مفرد برقرار می‌گردد:

3. a) You ones is old ken.
b) You brains is for it.

تورتورا و دن‌دیکن (Tortora & Den Dikken, 2009) با کنار هم قرار دادن این شواهد فرضیه‌ای به نام فرضیه گروه اسمی پیچیده^۳ را مطرح نمودند که براساس آن اگر ضمیری که در جایگاه فاعلی قرار دارد ساده باشد، با فرض جمع بودن ضمیر، مطابقت مفرد مجاز نیست؛ ولی در صورتی که جایگاه فاعلی توسط یک گروه حرف تعریف پیچیده یا کامل پر شده باشد، آن‌گاه می‌توان انتظار داشت که نشانه مطابقت مفرد بر روی فعل پدید آید.

۲-۲. جایگاه فاعل در نظام محاسباتی

روورت (Rouveret, 1991) بر این باور است که ماهیت فاعل، سبب تمایز در جایگاه آن در نظام محاسباتی می‌گردد. وی در پژوهش خود، در زبان ولزی^۴، دریافت که اگر ضمیری فاعلی در جایگاه فاعل یک جمله قرار بگیرد، انتظار می‌رود که فعل در مشخصه شمار با فاعل تطابق داشته باشد. از سوی دیگر اگر فاعل اسم کامل باشد، آن‌گاه رابطه مطابقت میان فاعل و فعل به صورت کامل برقرار نخواهد شد. بررسی داده (۴الف)، نشان می‌دهد که فعل باید با مشخصه شمار ضمیر فاعلی مطابقت داشته باشد؛ ولی در جمله (۴ب)، به سبب آنکه فاعل یک اسم کامل است، شناسه فعلی با فاعل جمله رابطه مطابقت برقرار نکرده و با وجود مشخصه [جمع+] بر روی فاعل، شناسه فعلی کماکان مفرد است:

4. a) Darllen - {asant/*odd} hwy y llyfr
Read -PST-3PL/*3SG they the book.
'They read the book'
b) Darllen - { odd /* asant} y plant y llyfr
Read -PST-3SG /*3PL the children the book.
'The children read the book'

روورت (Rouveret, 1991) به پیروی از کوپمن و اسپورتیش (Koopman & Sportiche, 1991)، به وجود دو جایگاه فاعلی در اشتقاق جمله‌های زبان ولزی اشاره نمود. شاخص گروه

1. Buckie English
2. Complex DP
3. Complex DP hypothesis
4. Welsh English

زمان^۱ نخستین جایگاه فاعلی در زبان ولزی است و روورت (Rouveret, 1991) بیان می‌کند که همه فاعل‌ها ابتدا در این جایگاه قرار می‌گیرند. حضور فاعل در شاخص گروه زمان مانع از ایجاد ارتباط مطابقت می‌گردد به این ترتیب، برای شروع فرایند مطابقت، عنصر فاعلی باید از جایگاه اولیه خود حرکت کرده و ناگزیر به جایگاه ثانویه یعنی شاخص گروه مطابقت^۲ منتقل شود. روورت (همان) بر این باور است که شروع این حرکت به ماهیت فاعل بستگی دارد، به این معنا که اگر فاعل از گونه ضمیر باشد، آنگاه ارتقاء به شاخص گروه مطابقت امری اجباری خواهد بود. هنری (Henry, 1995) نیز به پیروی از روورت (Rouveret, 1991)، فرضیه دو جایگاه فاعل^۳ را برای تبیین وضعیت مطابقت در زبان انگلیسی بلفاستی ارائه می‌کند، براساس این فرضیه عناصری همچون ضمائر فاعلی و گروه حرف تعریف دارای حالت فاعلی که از جنبه مشخصه شمار با شناسه بر روی فعل مطابقت دارند، ناگزیر باید در جایگاه بالاتری از جایگاه اولیه فاعل‌ها، یعنی در جایگاه شاخص گروه مطابقت قرار بگیرند. در این ساختار، شاخص گروه زمان به عنوان جایگاه اولیه فاعل معرفی گردیده است؛ به این ترتیب اگر فاعل در این جایگاه قرار بگیرد، با فعل رابطه مطابقت برقرار نمی‌نماید. کریمی (Karimi, 2005) معتقد است در زبان‌های ضمیراندازی همچون فارسی مشخصه شرط فراقکن گسترده^۴ ضعیف است بنابراین فاعل در جایگاه اولیه خود یعنی شاخص گروه محمول^۵ باقی می‌ماند و حرکت آشکاری^۶ برای بازبینی^۷ این مشخصه روی نخواهد داد. وی نیز همچون روورت (Rouveret, 1991) و هنری (Henry, 1995) به وجود دو جایگاه فاعلی در زبان معتقد است و مشخصه [± مشخصه]^۸ فاعل را عاملی تعیین‌کننده برای قرار گرفتن در یکی از این دو جایگاه در نظر می‌گیرد. کریمی (Karimi, 2005) شاخص گروه محمول را به عنوان جایگاه اولیه فاعل معرفی می‌کند و بر این باور است عناصری که در این جایگاه قرار می‌گیرند از نظر مشخصه شمار، با فعل جمله رابطه مطابقت برقرار نخواهند کرد. داده‌های زیر تأییدکننده فرضیه مورد اشاره در زبان فارسی است. در این داده به سبب آنکه فاعل جمله دارای مشخصه [مشخصه+] نیست، باید در جایگاه اولیه خود یعنی شاخص گروه محمول باقی بماند که به این ترتیب میان فاعل و فعل رابطه مطابقت برقرار نخواهد شد:

5. jelo-ye dar se tâ sag neshaste bud / *bud-an

-
1. Spec TP
 2. Sped AgrP
 3. Two subject positions
 4. The Extended Projection Principle (EPP)
 5. PredP
 6. overt
 7. check
 8. specific

front-Ez door three part dog sitting bud. SG/*bud. PL
'Three dogs were sitting in front of the door.'

(Karimi, 2005, p. 95)

نکته بااهمیت آن است که براساس آن چه در داده (۲) در زبان بلفاستی دیده شد، برقرارنشدن رابطه مطابقه‌ای میان فاعل جمع و فعل سبب می‌شود که حضور هر دو شناسه مفرد و جمع در ساختار جمله بدون اشکال باشد. ولی در فرضیه کریمی، اگر فاعل جمع در جایگاه اولیه خود بماند و مطابقه میان فاعل و فعل برقرار نشود، حضور شناسه جمع بر روی فعل سبب بدساختی اشتقاق خواهد شد. کریمی (Karimi, 2005) معتقد است در صورتی که فاعل جمله در بردارنده مشخصه [مشخص+] باشد، ضرورتاً برای بازیابی مشخصه شمار خود ارتقاء یافته و به جایگاه شاخص گروه فعلی کوچک منتقل می‌شود:

6. un sag-â-ye sefid jelo-ye dar neshaste bud-an/*bud
that dog. PL white front door sitting bud. PL/*bud. SG
'Those white dogs were sitting in front of the door.'

(Karimi, 2005: 95)

اجر و اسمیت (Adger & Smith, 2008) بیان می‌کنند که وجود مشخصه تعبیریپذیر [N] در محتوای فاعل، در تعیین مشخصه‌های تکواژ تصریفی مطابقه بر روی فعل تأثیر دارد. به باور آن‌ها برای تبیین مسئله مطابقه مفرد در زبان انگلیسی باکی، فرض می‌شود که در عناصری همچون گروه حرف تعریف پیچیده و کامل، هسته‌ای با مشخصه تعبیریپذیر [N] وجود دارد، این مشخصه با مشخصه تعبیریناپذیر موجود در هسته زمان بازیابی و حذف می‌شود، که دستاورد آن امکان مطابقه مفرد و جمع فعل است. در داده زیر به واسطه حضور گروه حرف تعریف کامل، صورت جمع و مفرد فعل بدون اشکال است.

7. a) The mothers were shouting at you to come in.
b) The mothers was roaring at ye comein' in.

(Adger & Smith, 2005: 156)

البته این در حالی است که فرضیه بالا به باور برخی زبان‌شناسان نامحتمل به نظر می‌رسد. تا به این جا به بررسی رویکردهای اساسی درباره مطابقه فاعل و فعل پرداختیم، با مرور این پژوهش‌ها معلوم شد که ماهیت فاعل در تعیین جایگاه این عنصر در سطح اشتقاق و به دنبال آن برقراری رابطه مطابقه اثر دارد؛ براساس یافته‌های این پژوهش‌ها، شاخص گروه مطابقه و شاخص گروه فعلی کوچک، در اصطلاح به عنوان جایگاه‌های مطابقه در نظر گرفته می‌شوند و عناصر فاعلی برای برقراری رابطه مطابقه باید به این دو جایگاه ارتقاء یابند ولی آن چه سبب ارتقاء این عناصر می‌شود در واقع ماهیت آن‌ها است؛ مواردی همچون مشخص بودگی در زبان فارسی سبب شروع فرایند ارتقاء فاعل و ایجاد رابطه مطابقه می‌شوند. در پژوهش اجر و اسمیت (Adger & Smith, 2008) نیز معلوم شد که، حضور مشخصه [N] در گروه حرف تعریف به عنوان عامل اثرگذار در بروز

مطابقت مفرد انگاشته می‌شود. در ادامه، به توصیف انگاره صرف توزیعی خواهیم پرداخت.

۳. صرف توزیعی

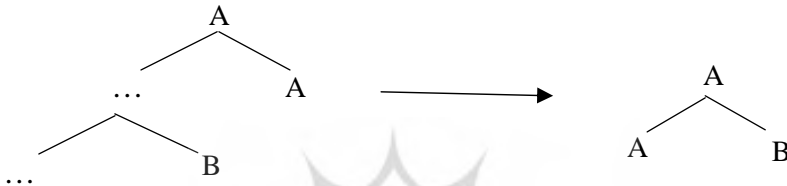
در انگاره نظریه غیرواژگان‌گرای صرفی توزیعی، نظام محاسباتی یا بخش نحوی ساختارهایی را شکل می‌دهد که محتوای آن مجموعه‌ای از مشخصه‌های صوری هستند؛ در واقع برخلاف آنچه پیش‌تر در رویکردهای واژگان‌گرا به آن اشاره شده بود، عناصری که از طریق برشماری^۱ وارد نظام محاسباتی می‌شود شامل صورت کامل تکواژها، بسیط و غیربسیط نمی‌گردد، بلکه تنها به مشخصه‌های صرفی نحوی و مشخصه‌های معنای ترکیبی^۲ اختصاص دارد. همان‌گونه که اشاره نمودیم، مشخصه‌های ذخیره‌شده در واژگان غیرزایا شامل مشخصه‌های معنایی غیر ترکیبی^۳ و آوایی نمی‌شوند. در واقع به‌باور مارانتز (Marantz, 1998) این دو گروه مشخصه در ذخیره‌گاه‌های دیگری به نام‌های واژه‌نامه^۴ و دایره‌المعارف^۵ ذخیره می‌شود. برون‌داد بخش نحوی در مرحله بعد وارد بخش صرفی می‌شود، در این بخش مجموعه‌ای از فرایندهای صرفی مسئول شکل‌دادن به ساختار واژه و جمله هستند. پس از این مرحله، اشتقاق وارد بخش آوایی می‌شود تا در آن جاتی فرایندی رقابتی به نام درج^۶، مناسب‌ترین بازنمود آوایی یا به بیان دیگر مناسب‌ترین واحد واژگانی^۷ از درون ذخیره‌گاه دوم یعنی واژه‌نامه انتخاب شود (Harley & Noyer, 1998). عملیات درج واحد واژگانی بر اساس اصلی به نام اصل زیر مجموعه^۸ انجام می‌گیرد. بر مبنای اصل زیرمجموعه یک واحد واژگانی تنها در صورتی مجوز درج در هسته هدف را دریافت می‌کند که مشخصه‌های آن با مشخصه‌های هسته هدف مطابقت داشته باشد یا مشخصه‌های آن واحد واژگانی زیرمجموعه‌ای از مشخصه‌های هسته هدف باشد. اگر دو واحد واژگانی امکان درج در هسته هدف را داشته باشند، از میان آن‌ها عنصری که بیشترین شباهت با هسته هدف را داشته باشد انتخاب و درج می‌شود (Pfau, 2009). هارلی و نویر (Harley & Noyer, 1999) بر این باورند که بخش آوایی در پایان به دایره‌المعارف پیوسته می‌شود، ولی اشتقاق‌ها تنها در صورتی به این سطح وارد می‌شوند که پیش‌تر مشمول عملیات درج شده باشند. همان‌گونه که در ابتدای این بخش اشاره شد با ورود اشتقاق از بخش نحو به صرف، برخی تغییرات و فرایندها بر آن اعمال می‌گردد

1. numeration
2. compositional meaning
3. non-compositional meaning
4. vocabulary
5. encyclopedia
6. insertion
7. vocabulary item
8. Subset Principle

که در ادامه به توصیف آن‌ها می‌پردازیم.

۱.۳. فرایندهای پسانحوی

فرایندهای پسانحوی شامل عملیات‌های ادغام صرفی^۱، همجوشی^۲، شکافت^۳، جابه‌جایی موضعی^۴ و تضعیف مشخصه^۵ است. به‌باور هله و مارانتز (Halle & Marantz, 1994) ادغام صرفی فرایند پسانحوی است که در طی آن دو هسته که در رابطه شاخص-هسته^۶ قرار دارند با یک‌دیگر ادغام شده و هسته‌ای مرکب می‌سازد؛ دستاورد این فرایند غالباً به‌صورت وندافزایی یا ترکیب بازنمود می‌یابد:

شکل ۱: نمودار ادغام صرفی در نظریه صرف توزیعی

اکنون اگر ادغام دو هسته پس از عملیات درج یا در میانه آن انجام بگیرد این فرایند را جابه‌جایی موضعی می‌نامند^۷. ازسوی دیگر در فرایند موسوم به همجوشی، محتویات دو هسته که در رابطه خواهری با یک‌دیگر قرار دارند، با هم پیوند خورده و هسته‌ای ساده متشکل از محتوای مشخصه‌ای هر دو هسته را شکل می‌دهند. در این فرایند، بازنمود همه مشخصه‌های حاضر در پیوند توسط یک واحد واژگانی انجام می‌گیرد. شکافت در سوی مخالف فرایند همجوشی است؛ در طی فرایند شکافت، یک هسته به دو هسته جداگانه گروه‌بندی می‌شود و مشخصه‌های آن‌ها توسط واحدهای واژگانی جداگانه‌ای بازنمود آوایی می‌یابد. نمودارهای زیر نمایی از فرایندهای شکافت و همجوشی را به‌تصویر می‌کشد. در شکل (۲) دو هسته C و B که در رابطه خواهری با یک‌دیگر قرار دارند پیوند همجوشی می‌یابند و به هسته‌ای ساده تبدیل می‌شوند^۸. ولی در شکل (۳) هسته

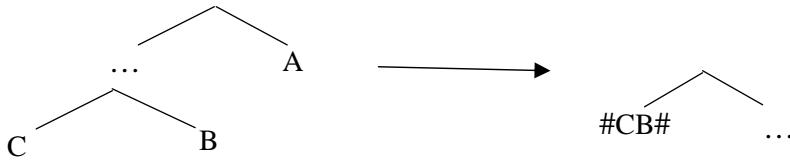
۱. برای مطالعه بیشتر چگونگی عملکرد این فرایند در فارسی نگاه کنید به انوشه (Anoushe, 2015) و انوشه (Anoushe, 2021).

2. fusion
3. fission
4. local dislocation
5. impoverishment
6. Spec-Head

۷. برای مطالعه چگونگی عملکرد فرایند جابه‌جایی موضعی در زبان فارسی، نگاه کنید به اثر حسینی و همکاران (Hosseini et al., 2023).

۸. نماد # در این بحث نشانگر پیوند همجوشی میان عناصر است.

ساده‌ای که دربردارنده دو مشخصه C و B است شکافته شده و دو هسته جداگانه می‌سازد.

شکل ۲: بازنمایی فرایند همجوشی

شکل ۳: بازنمایی فرایند شکافت

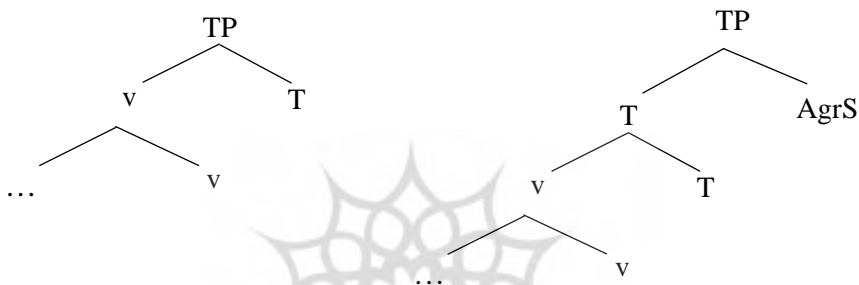
از دیگر فرایندهای صرفی می‌توان به فرایند تضعیف مشخصه^۱ اشاره کرد. هله (Halle, 1997) بیان می‌کند که در سازوکار این فرایند صرفی، ارزش^۲ یک یا چند مشخصه، در هسته آماده درج، دچار حذف یا تغییر می‌شود که به دنبال آن فرایند درج نیز دستخوش تغییراتی می‌گردد؛ به این معنا که واحد واژگانی مناسب هسته هدف، پس از این تغییرات، دیگر توان درج را نداشته و واحد واژگانی دیگری جایگزین آن می‌گردد، گرچه گاهی ممکن است بازنمود آوایی هسته هدف تهی باشد. چگونگی عملکرد این فرایند مشابه فرایندهای واجی است، به این معنا که در صورت فراهم بودن شرایط محیط^۳، فرایند تضعیف اعمال می‌گردد (Noyer, 1998). در ادامه، به صورت مختصر به توصیف فرایند مطابقت در نظریه صرف توزیعی و سازوکار آن می‌پردازیم.

۲-۳. مطابقت در پسانحو

به باور شیفر و آناگنوستوپولو (Schafer & Anagnostopoulou, 2022) در نظریه مرجع‌گزینی و برنامه کمینه‌گرایی، اعطای حالت فاعلی^۴ و مطابقت با یک دیگر رابطه مستقیمی دارند، به بیان دیگر، اعطای حالت فاعلی به گروه حرف تعریف وابسته به برقراری رابطه مطابقت میان این گروه و گروه

1. impoverishment
2. value
3. environment
4. nominative

فعلی زمان‌دار یا خودایستا بود؛ این در حالی است که در زبانی همچون ایسلندی^۱، حتی در صورت حضور گروه حرف تعریف در ساختارهای مصدری، این گروه کماکان حالت فاعلی دریافت می‌نماید. شواهدی از این دست سبب شد تا زیگورتسون (Sigurðsson, 2006) و بوبالیک (Bobaljik, 2008) به پیروی از مارانتز (Marantz, 1991) و هله و مارانتز (Halle & Marantz, 1993) حالت و مطابقه را فرایندهای فرانحوی معرفی کنند. به‌باور این پژوهشگران با خروج اشتقاق جمله از درون نظام محاسباتی، زمان آن فرامی‌رسد تا هسته مطابقه فاعلی به ساختار جمله افزوده گردد:

شکل ۴: افزوده شدن هسته مطابقه در پسانحو (Schafer & Anagnostopoulou, 2022: 26)

در شکل بالا، که باز نمودی از اشتقاق جمله در پسانحو است، شاهد آن هستیم که ساختار جمله دستخوش تغییراتی شده و هسته مطابقه فاعلی به گروه زمان افزوده شده است. اکنون برای برقراری رابطه مطابقه فاعلی لازم است تا مشخصه‌های فای بالاترین گروه حرف تعریف تحت تسلط گروه زمان^۲ در هسته گروه مطابقه رونویسی^۳ گردد. به‌باور بوبالیک (Bobaljik, 2008) این هسته گروه حرف تعریف وظیفه کنترل^۴ محتوای مشخصه‌ای هسته مطابقه فاعلی را برعهده دارد.

۴. مطابقه در زبان کردی - رویکردهای واژگان‌گرا

بررسی الگوی مطابقه در زبان کردی کله‌ری گویای رفتارهای متفاوت و دوگانه‌ای است. در داده‌های زیر، نمونه‌ای از این عملکرد قابل مشاهده است. در دو ساخت نخست که به ترتیب دارای گروه حرف تعریف کامل و ضمیر جمع در جایگاه فاعلی هستند، مطابقه مفرد سبب بدساختی جمله می‌گردد.

1. Icelandic

۲. به‌باور بوبالیک (Bobaljik, 2008) فاعل جمله بالاترین هسته گروه حرف تعریفی است که در تسلط گروه زمان قرار دارد.

3. copy

4. control

7. a) ajle -jl hat*/ hat -ən

ج.ج - آمدن(گک) / *آمدن(گک.م) - ج.ج - بچه
بچه‌ها آمدند/ *آمد.

b) æwanæ hat* / hat -ən

س.ج.ج - آمدن(گک) / *آمدن(گک.م) - آن‌ها
آن‌ها آمدند/ *آمد

ازسوی دیگر، در ساخت (۹) که فاعل جمله یعنی «mehmanejlijan» گروه حرف تعریف پیچیده است^۱، مطابقت مفرد و جمع برای فعل بدون اشکال است؛ ولی با وجود حضور یک گروه حرف تعریف کامل در جایگاه فاعلی داده (9b) مطابقت مفرد امکان‌پذیر نیست^۲.

9. a) mehman -ejl -ijan hat / hat -ən

س.ج.ج - آمدن(گک) / آمدن(گک.م) ض.س.ج.ج - ج.ج - مهمان
مهمان‌هایشان آمدند/ آمد

b) aw moæləm -ejlæ tʃi -n /*tʃi

*رفتن(گک.م) / س.ج.ج - رفتن(گک) - ج.ج - معلم آن
آن معلم‌ها رفتند/ *رفت

در بخش پیشین اشاره شد که وجود دو جایگاه ساختاری در اشتقاق جمله می‌تواند فرایند مطابقت را تبیین کند. به‌باور میلروی (Milroy, 1981)، روروت (Rouveret, 1991) و هنری (Henry, 1995) جایگاه شاخص گروه زمان جایگاهی بدون مطابقت است و فقط فاعل‌هایی که از نوع گروه حرف تعریف کامل هستند می‌توانند در این جایگاه قرار داشته باشند. به‌همین سبب فرایند مطابقتی میان این عناصر و فعل روی نخواهد داد؛ ازسوی دیگر، فاعل‌هایی که از جایگاه شاخص گروه زمان به شاخص گروه مطابقت فاعلی^۳ ارتقاء می‌یابند می‌توانند با فعل جمله رابطه مطابقت برقرار نمایند. با در نظر گرفتن این رویکرد می‌توان چنین گفت که در ساخت زیر، فاعل، یعنی گروه حرف تعریف کامل ناگزیر به شاخص گروه مطابقت فاعلی ارتقاء یافته است و به‌همین سبب، رابطه مطابقت فاعل-فعل برقرار گردیده است.

۱. به باور دن‌دیکن (Den Dikken, 1999) و استورتو (Storto, 2003) گروه‌های حرف تعریف با مفهوم مالکیت به‌واسطه داشتن دو عبارت اسمی در دسته گروه‌های حرف تعریف پیچیده قرار می‌گیرند.

۲. برای مطالعه بیشتر در پیوند با ساختارهای کردی کلهری نگاه شود به اثر تفکری رضایی و خان‌محمدی (Tafakkori Rezaee & Khanmohammadi, 2019).

10. aw dot -ejl hat -ən

آن س.ج - آمدن (گ) ج - دختر

آن دخترها آمدند.

برای آنکه بتوان گفت فرضیه وجود دو جایگاه فاعلی در زبان کردی نیز کارآمد است به تحلیل ساختارهایی با حضور یک عنصر قطبی منفی^۱ می پردازیم؛ به باور بسیاری از پژوهشگران همچون هنری (Henry, 1995)، ماتوس (Matos, 1999)، تور تورا و دن دیکن (Tortora & Den, 2009) و توبائو (Tubau, 2022) گروه منفی^۲ فرافکن مسلط بر گروه زمان و خود تحت تسلط گروه مطابقه فاعلی است. هنری (Henry, 1995) معتقد است برای آنکه حضور عنصر قطبی منفی در جایگاه فاعلی بند پایه^۳ قابل تبیین باشد این عنصر باید در همین جایگاه یعنی شاخص گروه زمان باقی بماند. به بیان دیگر در صورتی که عنصر قطبی منفی برای بازمینی مشخصه مطابقه خود به جایگاه بالاتر یعنی شاخص گروه مطابقه فاعلی ارتقاء یابد از محدوده مجوزدهی گروه منفی خارج شده و کل سازه بدساخت می گردد.

در زبان کردی کلهری پاره گفته «hitʃ-kam» را می توان در دسته عناصر قطبی منفی جای داد. در واقع، به باور زانوتینی (Zanuttini, 1991) عناصر قطبی منفی تنها در بافت های منفی، مجوز حضور می یابند و حضور آنها در سازه هایی که فاقد یک عنصر مجوزدهنده یا سازه فرمانی کننده منفی باشد سبب بدساختی اشتقاق می گردد؛ همان گونه که مشاهده می شود، بدساختی داده (۱۱ب) به آن سبب است که عنصر قطبی منفی «hitʃ-kam» توسط هیچ عنصر منفی دیگری سازه فرمانی نمی شود.

11. a) hitʃ-kam ləbas na- san -ən

س.ج - خریدن (گ) - ن لباس هیچ کدام

هیچ کدام لباس نخریدند.

b) * hitʃ-kam ləbas san -ən

س.ج - خریدن (گ) لباس هیچ کدام

هیچ کدام لباس خریدند.

افزون بر این ها، حضور عنصر منفی حتی در ساختار بند پایه نیز می تواند مجوزی برای حضور عنصر قطبی منفی انگاشته شود. در داده (۱۲الف)، حضور عنصر منفی در ساختار بند پایه سبب

1. negative polarity item
2. Neg Phrase
3. Matrix clause

خوش ساختی کل جمله می گردد ولی همان گونه که در ساختار (۱۲) قابل مشاهده است حذف عنصر منفی مجوزدهنده از ساختار جمله پایه سبب بدساختی کل سازه گردیده است:

12. a) mə fəkr na- kə -m hitf-kam ləbas be- san -ən
 س.ج- خریدن -ال لباس هیچ کدام ا.م.اس- کردن(ح) -ن فکر من
 من فکر نمی کنم هیچ کدام لباس بخرند.

b) * mə fəkr kə -m hitf-kam ləbas be- san -ən
 س.ج- خریدن -ال لباس هیچ کدام ا.م.اس- کردن(ح) فکر من
 من فکر می کنم هیچ کدام لباس بخرند.

همان گونه که اشاره شد، براساس سازوکار هنری (Henry, 1995) پیش بینی می شود که حضور عنصر قطبی منفی «hitf-kam» در جایگاه فاعلی بند پایه سبب آن گردد تا رابطه مطابقت فاعل-فعل برقرار نشود؛ به این ترتیب در جمله های پایین باید تنها شاهد حضور نشانه مطابقت مفرد بر روی فعل باشیم. ولی خوش ساختی داده های زیر نشان می دهد که برخلاف پیش بینی های این سازوکار، با وجود حضور عنصر قطبی منفی در جایگاه فاعل بند پایه، فعل اصلی کماکان می تواند با فاعل جمع از جنبه شخص و شمار مطابقت داشته باشد.

13. a) hitf-kamə æwan n- at -ən æ mimani

آن ها هیچ کدام (از) -ن آمدن(گ) س.ج- مهمانی به
 هیچ کدام از آن ها نیامدند.

b) hitf-kamə æwan n- at æ mimani

مهمانی به آمدن(گ.م) -ن آن ها هیچ کدام (از)
 هیچ کدام از آن ها به مهمانی نیامد.

تا به این جا مشاهده کردیم که فرضیه وجود دو جایگاه ساختاری و تأثیر محتوای مشخصه ای فاعل نمی تواند الگوی مناسبی برای تبیین فرایند مطابقت فاعل-فعل در زبان کردی ارائه دهند. دیدگاه کریمی (Karimi, 2005) تا اندازه ای با آنچه هنری (Henry, 1995) به آن اشاره نموده، هم راستا است. به باور کریمی (Karimi, 2005) وجود مشخصه [مشخص +] بر روی فاعل سبب ارتقاء این گروه از جایگاه اولیه خود، شاخص گروه محمول، به جایگاه شاخص گروه فعلی کوچک^۱ و به دنبال آن، شروع فرایند مطابقت می گردد. بنابراین انتظار می رود که در زبان کردی فاعل هایی همچون «Mehmanejlijan» که در محتوای مشخصه ای خود دارای مشخصه

۱. از دید کریمی (Karimi, 2005) گروه محمول پایین تر از گروه فعلی کوچک است.

[مشخص +] هستند به جایگاه بالاتر حرکت کرده و مطابقت جمع برقرار شود؛ درحقیقت، ارتقاء فاعل جمع و برقراری رابطه مطابقت به آن معناست که حضور نشانه مطابقت مفرد بر روی فعل سبب بدساختی کل اشتقاق می‌گردد. به نظر می‌رسد که در داده (۱۴)، چنین فرایندی به وقوع پیوسته است؛ در این جمله، پس از ارتقاء فاعل و برقراری مطابقت با فعل، مشخصه فای جمع موجود در فاعل بر روی فعل «hatən» یعنی «آمدند» باز نمود یافته است.

14. mehman –ejl –ijan hat –ən

مهمان س.ج - آمدن(گ) ض.س.ج - ج - مهمان

مهمان‌هایشان آمدند

اگر این رویکرد در زبان کردی کارآمد باشد آن‌گاه ساختار (۱۵)، که باز نمودی از مطابقت مفرد بر روی داده (۱۴) است، سازه‌ای مجاز به شمار نمی‌آید. ولی خوش ساختی این داده و ساختارهای مشابه آن‌ها نشان می‌دهد که الگوی مطابقت در زبان کردی تابع اصولی متفاوت با رویکرد کریمی (Karimi, 2005) است.

15. mehman –ejl –ijan hat

مهمان آمدن(گ.م) ض.س.ج - ج - مهمان

مهمان‌هایشان آمد

به‌باور اجر و اسمیت (Adger & Smith, 2008) وجود مشخصه تعبیرپذیر [N] در هسته فاعل‌های مرکب و الزام برای بازیابی این مشخصه با مشخصه تعبیرناپذیر در هسته گروه زمان، امکان ظهور مطابقت مفرد و جمع را به‌صورت هم‌زمان بر روی فعل امکان‌پذیر می‌سازد. تأیید یا رد کارایی این رویکرد وابسته به بررسی داده‌ها و شواهد زبانی است و مانند آن‌چه پیش‌تر مشاهده شد، وجود نمونه‌های نقض سبب می‌شود تا این الگوی پیشنهادی به‌عنوان چارچوبی ناکارآمد برای تبیین رفتارهای زبانی در نظر گرفته شود. همان‌گونه که اشاره شد گروه حرف تعریف کامل می‌تواند شامل یک ضمیر و اسم باشد؛ اکنون با فرض چارچوب پیشنهادی بالا می‌توان گفت که در ساختار (16a) گروه حرف تعریف کامل با مشخصه جمع برای بازیابی مشخصه تعبیرناپذیر [N] به گروه زمان ارتقاء یافته است که به‌دنبال آن انتظار می‌رود فعل بتواند با شناسه مفرد نیز در اشتقاق حاضر شود؛ ولی بدساختی داده (16b) کارایی این رویکرد را با ابهام روبه‌رو می‌کند.^۱

۱. در چارچوب برنامه واژگان‌گرای کمینه‌گرایی هر تکواژ با مجموعه‌ای از مشخصه‌های تشکیل‌دهنده خود از بخش واژگان زایا وارد نظام محاسباتی می‌شوند به‌این ترتیب می‌توان گفت که محتوای مشخصه‌ای فاعل، در دو ساختار زیر، مجموعه‌ای یکسان است؛ اکنون با در نظر گرفتن رویکرد پیشنهادی اجر و اسمیت (Adger & Smith, 2008) باید گفت که این محتوای

16. a) aw kor -ejlæ tʃi -n æ sif b- ar -ən

آوردن -ال سیب که س.ج - رفتن (گک) ج - پسر اون س.ج -

اون پسرها رفتند که سیب بیاورند.

b) *aw kor -ejlæ tʃi æ sif b- ar -əd

س.م - آوردن -ال سیب که رفتن (گک) ج - پسرها اون

اون پسرها رفت که سیب بیاورد.

تا به این جا به بررسی برخی الگوی های پیشنهادی برای تبیین فرایند مطابقت در زبان کردی پرداختیم. آنچه تاکنون مشاهده شد دستاورد رویکردهای واژگان گرا بود که براساس آنها تکواژها در شکل نهایی خود از واژگان زایا وارد نظام محاسباتی می گردند؛ در این رویکردها بخش نحو و عملیات های آن همچون ارتقا و فرایند بازبینی مشخصه عهده دار مستقیم مطابقت هستند. چنین معماری اغلب به تولید سازوکارهای غیرمنعطفی می انجامد که با واقعیت های نظام زبان به عنوان مجموعه ای پویا و منعطف در تضاد است. در بخش پسین، به بررسی عملکرد رویکرد صرف توزیعی می پردازیم. بنیان گذاران این نظریه غیرواژگان گرا، افزون بر حذف بخش واژگان زایا و اعطای وظایف آن به بخش های دیگر، به جرح و تعدیل وظایف دیگر بخش ها نیز پرداختند؛ نمونه ای از این تغییرات، افزودن بخش صرف به عنوان سازوکاری پسانحوی است که برخی عملکردهای نظام محاسباتی همچون مطابقت در آن انجام می گیرد. با این پیش گفتار، در بخش بعد به بررسی کارایی نظریه صرف توزیعی در تبیین فرایند مطابقت در زبان کردی می پردازیم.

۵. مطابقت در زبان کردی - رویکرد غیرواژگان گرا

همان گونه که اشاره شد به باور مارانتز (Marantz, 1991) و هله و مارانتز (Halle & Marantz, 1993) در رویکرد غیرواژگان گرای صرف توزیعی، هسته یا گره مطابقت پس از بازنمون بر روی برون داد بخش نحو افزون می گردد. این رویکرد، فرایند مطابقت را از عملیاتی صرفاً نحوی به فرایندی پسانحوی تغییر می دهد. براساس رویکرد بوبالیک (Bobaljik, 2008) هسته مطابقت فاعلی در پسانحو به گروه زمان افزوده می گردد و رونوشتی از مشخصه های فاعل بر روی آن قرار می گیرد^۱. به باور بوبالیک در یک ساختار زمان دار (شامل فعل و تصریف)، بالاترین گروه حرف

مشخصه ای شامل مشخصه تعبیرناپذیر [N] نیز می گردد به این ترتیب آنچه در (۱۶) رخ می دهد مغایر پیش بینی های این رویکرد است.

۱. این نگاه سبب می شود تا مطابقت فرایندی هم سو و مشابه با فرایند مضاعف سازی در نظر گرفته شود (Schafer & Anagnostopoulou, 2022).

تعریفی که تحت تسلط ساختار فعل و تصریف باشد رابطه مطابقه را برقرار می‌نماید. براین اساس، در داده‌های زیر مشخصه‌های شخص و شمار از بالاترین و در دسترس‌ترین گروه حرف تعریف، که در جایگاه شاخص گروه فعلی کوچک قرار دارند، در هسته مطابقه فاعلی در شاخص گروه زمان رونویسی می‌شوند:

17. a) mehman –ejl –ijan hat –ən

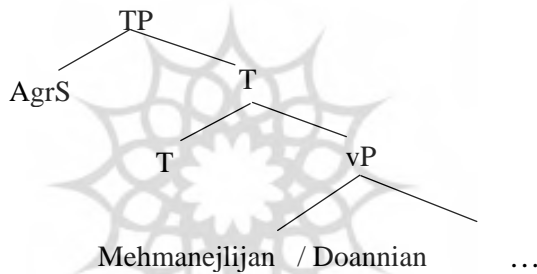
س.ج- آمدن(گک) ض.س.ج- ج- مهمان

مهمان‌هایشان آمدند

b) doan –nian vær aw ko hejva –n

س.ج- فرار کردن(گک) کوه به سمت ض.س.ج- دو نفر

دو نفرشون به سمت کوه فرار کردند

شکل ۵: نمودار رونوشت فاعل بر روی هسته مطابقه فاعلی

آنچه در ساخت‌های متناظر جمله‌های بالا رخ می‌دهد، نیز پیرو فرایندی مشابه است به آن معنا که اشتقاق‌های (۱۸)، پس از بازنمون دستخوش تغییراتی می‌شود که از جمله آن‌ها می‌توان به افزوده شدن هسته مطابقه فاعلی اشاره کرد. ولی آنچه بر این اشتقاق اعمال می‌شود فراتر از افزوده شدن هسته مطابقه و رونویسی مشخصه‌های فاعل بر روی این هسته است.

18. a) mehman –ejl –ijan hat

مهمان آمدن(گک.م) ض.س.ج- ج- مهمان

مهمان‌هایشان آمد

b) doan –nian vær aw ko hejva

فرار کردن(گک.م) کوه به سمت ض.س.ج- دو نفر

دو نفرشون به سمت کوه فرار کرد

در داده‌های بالا، فعل‌های «hat» و «hejva» با فاعل‌های خود از جنبه مشخصه‌های فاعلی مطابقتی

ندارند. در واقع، گویی در این ساخت‌ها، مشخصه‌های شخص و شمار فاعل بر روی هسته مطابقت رونویسی نشده‌اند. ولی آنچه در این جمله‌ها و ساخت‌های مشابه آن روی داده را می‌توان به یاری فرایندی صرفی به نام تضعیف مشخصه توصیف کرد. در طی این فرایند تغییراتی در ارزش مشخصه‌های صوری هسته‌ها اعمال می‌گردد که به سبب آن بازنمود آوایی متفاوتی، در مقایسه با صورت اولیه، در هسته‌های مورد اشاره درج می‌گردد.

آنچه در ساخت‌های (۱۸) روی می‌دهد به این صورت است که با ورود اشتقاق جمله به بخش پسانحو، هسته مطابقت فاعلی به ساختار افزوده شده و فرایند مطابقت بر اساس الگوی صرف توزیعی اعمال می‌گردد. سپس، هسته فعل با هسته مطابقت فاعلی ادغام شده که حاصل این ادغام صرفی اتصال تکواژ تصریفی مطابقت به هسته فعل است. حال مشخصه‌های هر دو هسته برای درج واحد واژگانی آماده هستند، ولی پیش از شروع فرایند درج واحد واژگانی، ابزار صرفی تضعیف مشخصه بر هسته مطابقت فاعلی اعمال می‌گردد. همان‌گونه که اشاره شد، این فرایند محتوای مشخصه‌ای هسته‌ها را دست‌خوش تغییراتی می‌سازد که در این مورد، تغییرات در ارزش مشخصه شمار اعمال می‌گردد و آن را از مشخصه جمع به مفرد بدل می‌کند. عملیات صرفی تضعیف مشخصه در این داده‌ها وابسته به شرایط و بافت کلامی است و به این ترتیب می‌توان از قاعده زیر برای توصیف آن استفاده کرد:

[3th] [+PL] → [3th] [-PL] / ----- C(ontext)

با توجه به تغییری که در ارزش مشخصه شمار هسته مطابقت اعمال می‌گردد منطقی به نظر می‌رسد که در رقابت میان دو واحد واژگانی تصریف سوم شخص جمع و سوم شخص مفرد، با محتوای مشخصه‌ای [3th, +PL] و [3th, -PL(SG)]، واحد واژگانی دوم یعنی سوم شخص مفرد [3th, -PL(SG)]، برای درج انتخاب شود.

۶. نتیجه‌گیری

مقاله حاضر در چارچوب رویکردهای واژگان‌گرا و غیرواژگان‌گرا به تبیین الگوی مطابقت فاعلی و پدیده مطابقت مفرد در زبان کردی کلهری پرداخته است. در این روند نشان دادیم که رویکرد پژوهشگران واژگان‌گرا به مقوله مطابقت فاعلی و به ویژه شرایط اعمال مطابقت مفرد در زبان کردی کلهری ناکارآمد است و با شواهد تجربی این زبان هم‌سویی ندارند. در این راستا ابتدا به فرضیه هنری (Henry, 1995) درباره دو جایگاه فاعلی پرداختیم. در این بررسی، مشخص شد که برخلاف پیش‌بینی‌های این فرضیه، در زبان کردی، حضور عنصر قطبی منفی و به دنبال آن باقی‌ماندن ضمیر جمع در جایگاه اولیه فاعل یعنی شاخص گروه زمان، سبب پیدایش مطابقت مفرد

بر روی فعل نمی‌گردد. فرضیه مورد نظر کریمی (Karimi, 2005) نیز به وجود دو جایگاه ساختاری در اشتقاق جمله تأکید دارد؛ براین اساس اگر فاعل دارای مشخصه [مشخص+] باشد، از جایگاه اولیه خود ارتقاء یافته و با فعل مطابقت برقرار می‌سازد. ولی براساس شواهد زبانی در کردی کله‌ری نشان دادیم که مشخصه [مشخص+] تأثیری بر روند مطابقت به‌ویژه مطابقت جمع ندارد. سپس، به بررسی رویکرد پیشنهادی اجر و اسمیت (Adger & Smith, 2008) درباره شرایط لازم برای حضور نشانه مطابقت مفرد بر روی فعل پرداختیم. شواهد زبانی نشان داد که سازوکار بازبینی مشخصه تعبیرپذیر [N] موجود در گروه حرف تعریف کامل و پیچیده با مشخصه تعبیرناپذیر [N] موجود در هسته زمان نمی‌تواند مجوزی برای حضور نشانه مطابقت مفرد باشد. سرانجام، به بررسی سازوکار صرف توزیعی درباره مطابقت پرداختیم. در سازوکار نظریه صرف توزیعی فرایند مطابقت امری فرانحوی است که در ورا نظام محاسباتی انجام می‌پذیرد. این رویکرد تلاش می‌نماید تا با بهره‌گیری از ابزارهای صرفی و معرفتی مفاهیم جدیدی همچون گروه حرف تعریف کنترل‌کننده هسته مطابقت، این فرایند را آماده پاسخ‌گویی به انواع شرایط و الگوهای مطابقت سازد. در این پژوهش معلوم شد که در همه موارد رونوشتی از فاعل بر روی هسته مطابقت فاعلی قرار می‌گیرد یا به بیان دیگر مطابقت میان فاعل و فعل رخ می‌دهد. ولی آنچه سبب می‌شود که در برخی ساختارها، با وجود حضور فاعل جمع، نشانه مطابقت مفرد روی فعل ظهور یابد، اعمال فرایند صرفی تضعیف مشخصه است؛ که با تغییر در ارزش مشخصه جمع آن را به مفرد تبدیل می‌کند.

References

- Adger, D., & Smith, J. (2005). Intrapersonal variability and agreement. *Lingua*.
<https://doi.org/10.1016/j.lingua.2008.05.007>
- Anoushe, M. (2015). Aspect and tense projections in the complex agentive adjectives: A distributed morphology approach. *Language Related Research*, 6(5), 49-72. [In Persian].
<http://lrr.modares.ac.ir/article-14-2138-en.html>
- Anoushe, M. (2022). *Morphology in syntax: From minimalist program to distributed morphology*. University of Tehran Press. [In Persian]. Retrieved from <https://www.gisoom.com/book/11743167>
- Bobaljik, J. D. (2008). Where's Phi? Agreement as a post-syntactic operation. In D. Adger, D. Harbour, & S. Bejar (Eds.), *Phi theory: Phi features cross interface and modules* (pp. 295-328). Oxford University Press.
https://web.mit.edu/alya/Public/print/Bobaljik_Where_Phi_-_Ag---yntactic_Operation.pdf
- Den Dikken, M. (1999). On the structural representation of possession and agreement: The case of (anti-) agreement in Hungarian possessed nominal

- phrases. In I. Kenesei (Ed.), *Crossing boundaries* (pp. 137–178). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/cilt.182.10dik>
- Hackenberg, R. (1972). *A sociolinguistic description of Appalachian English* (Doctoral dissertation). Georgetown University.
- Halle, M. (1997). Distributed morphology: Impoverishment and fission. In B. Bruening, Y. Kang, & M. McGinnis (Eds.), *PF: Papers at the interface* (MIT Working Papers in Linguistics 30, pp. 425–449). MITWPL. <https://doi.org/10.1075/cilt.202.07hal>
- Halle, M., & Marantz, A. (1993). Distributed morphology and the pieces of inflection. In K. Hale & S. J. Keyser (Eds.), *The view from building 20: Essays in linguistics in honour of Sylvain Bromberger* (pp. 111–176). MIT Press.
- Halle, M., & Marantz, A. (1994). Some key features of distributed morphology. In A. Carnie & H. Harley (Eds.), *Papers on phonology and morphology* (MIT Working Papers in Linguistics 21, pp. 275–288). MITWPL.
- Harley, H., & Noyer, R. (1998). Licensing the non-lexicalist lexicon: Nominalizations, vocabulary items, and the encyclopedia. In H. Harley (Ed.), *Papers from the UPenn/MIT roundtable on argument structure and aspect* (MIT Working Papers in Linguistics 32, pp. 119–137). MITWPL. <https://doi.org/10.1515/9783110890952.463>
- Harley, H., & Noyer, R. (1999). Distributed morphology. *Glott International*, 4(4), 3–9. <https://doi.org/10.1515/9783110890952.463>
- Henry, A. (1995). *Belfast English and Standard English: Dialect variation and parameter setting*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1017/S004740450001931X>
- Hosseini, H., Tafakkori Rezaei, Sh., & Gheitury, A. (2023). Local dislocation operation in Farsi. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*. [In Persian]. <https://doi.org/10.22126/jlw.2023.8903.1690>
- Karimi, S. (2005). *A minimalist approach to scrambling: Evidence from Persian*. Mouton de Gruyter. <http://dx.doi.org/10.1515/9783110199796>
- Koopman, H., & Sportiche, D. (1991). The position of subjects. *Lingua*, 85, 211–258. [https://doi.org/10.1016/0024-3841\(91\)90022-W](https://doi.org/10.1016/0024-3841(91)90022-W)
- Marantz, A. (1991). Case and licensing. In *Proceedings of the Eighth Eastern States Conference on Linguistics (ESCOL 8)* (pp. 234–253). <https://doi.org/10.1075/la.34.04mar>
- Marantz, A. (1998). ‘Cat’ as a phrasal idiom: Consequences of late insertion in distributed morphology. Oxford University Press.
- Matos, G. (1999). Negative concord and the scope of negation. *CatWPL*, 7, 175–190. <https://core.ac.uk/download/pdf/38984115.pdf>
- Milroy, J. (1981). *Regional Accents of English*. Blackstaff Press.
- Montgomery, M., & Hall, J. (2004). *A dictionary of Smoky Mountain English*. University of Tennessee Press. <http://dx.doi.org/10.1353/scu.2005.0002>
- Noyer, R. (1998). Impoverishment theory and morphosyntactic markedness. In S. G.

- Lapointe, D. K. Brentari, & P. M. Farrell (Eds.), *Morphology and its relation to phonology and syntax* (pp. 264-285). CSLI.
- Pfau, R. (2009). *Grammar as processor*. John Benjamins.
<https://doi.org/10.1075/la.137>
- Rouveret, A. (1991). Functional categories and agreement. *The Linguistic Review*, 8, 353–387. <https://doi.org/10.1515/tlir.1991.8.2-4.353>
- Schäfer, F., & Anagnostopoulou, E. (2022). Case and agreement in distributed morphology. In A. Alexiadou, R. Krammer, A. Marantz, & I. Oltra-Massuet (Eds.), *The Cambridge Handbook of Distributed Morphology*. Cambridge University Press.
- Sigurðsson, A. (2006). Agree in syntax, agreement in signs in agreement systems. In C. Boeckx (Ed.), *Agreement systems* (pp. 201-237). John Benjamins.
<https://doi.org/10.1075/la.92.10sig>
- Storto, G. (2003). Agreement in Maasai and the syntax of possessive DPs (I). In S. Arunachalam, E. Kaiser, & A. Williams (Eds.), *Proceedings of the 25th Penn Linguistic Colloquium, PWPL 8.1*. University of Pennsylvania.
- Tafakkori Rezaee, S., & Khanmohammadi, M. (2019). Movement in Syntactic Edges and Cyclic Linearization Approache: Evidence from Scrambling in Kalhuri Kurdish. *Zabanpazhuhi*, 11(32), 209-229. [In Persian].
<https://doi.org/10.22051/jlr.2018.17426.1424>
- Tortora, C., & den Dikken, M. (2009). Subject agreement variation: Support for the configurational approach. *Lingua*, 1-20.
<https://doi.org/10.1016/j.lingua.2009.04.004>
- Tubau, S. (2022). On the behavior of the English negative quantifier *no* in sentential negation tests. *Journal of the Spanish Association of Anglo-American Studies*, 44(1), 208-232. <https://doi.org/10.28914/Atlantis-2022-44.1.12>
- Wolfram, W., & Christian, D. (1976). *Appalachian speech*. Center for Applied Linguistics. <https://doi.org/10.1177/007542427801200110>
- Zanutini, R. (1991). *Syntactic properties of sentential negation. A comparative study of Romance languages* (Doctoral dissertation). University of Pennsylvania.